

Anna Lachmirowicz,
Mariusz Stępnia¹

„SzOK – usuwa bariery do kariery”
– działalność SzOK-u
w Gimnazjum w Budziszowie Wielkim

POTRZEBA UTWORZENIA SZOK

Przyjęte w większości rozwiniętych krajów świata standardy gwarantują uczniom dostępność i powszechność usług doradczych na terenie szkoły. Memorandum dotyczące kształcenia ustawicznego uchwalone przez Komisję Europejską w roku 2000, jako jedno z 6 głównych założeń wymienia zalecenie dotyczące profesjonalnej pomocy doradczej dla uczniów w zakresie planowania kariery zawodowej. Zdecydowana większość państw Unii Europejskiej już od dawna stosuje to zalecenie w praktyce.

Projekt działalności Szkolnego Ośrodka Kariery w naszej szkole utworzyliśmy biorąc za punkt wyjścia potrzeby uczniów. Rozmawiając, na co dzień z młodzieżą, widzimy ich rozterki i wątpliwości dotyczące tego jak widzą swoją przyszłość, swoje wejście na rynek pracy, swój rozwój zawodowy. Wyraźnie widać ogromną potrzebę, aby oprócz standardowej (ogólnej i zawodowej) wiedzy i umiejętności przekazywanej w programach szkolnych, pokazać młodzieży jak szkolną wiedzę mają spożytkować w życiu – jak najpełniej wykorzystać swój potencjał i mocne strony, aby znaleźć właściwe dla siebie miejsce w życiu zawodowym.

Zdajemy sobie sprawę, że to właśnie szkoła powinna przygotowywać młodzież do trudnego okresu przejścia ze świata edukacji na rynek pracy. Pragniemy dać szansę, naszym gimnazjalistom – przekazać im tę wiedzę i umiejętności, bez których nie sposób dać sobie radę na rynku pracy.

MISJA UTWORZENIA SZOK

Coraz trudniej jest właściwie ukierunkować swój rozwój zawodowy, aby adekwatnie ulokować się na rynku pracy. Z pewnością nie wystarczy już tutaj *czysta edukacja*, tzn. zdobycie tylko umiejętności zawodowych. Fakt, że ktoś zdobywa wiedzę i umiejętności, że zdobywa zawód nie oznacza, że potrafi kierować swoją karierą. Iluż to świetnych uczniów, olimpijczyków już wykształciliśmy, którzy niemal genialni w swojej dziedzinie nie wiedzą prawie nic na temat jak przełożyć swoje zdolności na wybór odpowiedniego zawodu i znalezienie dobrej pracy. Jak wielu z nich traci swoje życiowe, szanse przez złe wybory, nietrafne decyzje i brak umiejętności wejścia i utrzymania się na rynku pracy?

ZAŁOŻENIA REALIZACYJNE SZOK

Rozwój SzOK-u w naszej szkole jest widziany jako pewien proces, który stopniowo i powoli powinien doprowadzić do pełnego funkcjonowania szkolnego do-

---

¹ Anna Lachmirowicz, nauczyciel języka polskiego i wychowawca świetlicy w Gimnazjum w Budziszowie Wielkim; Mariusz Stępnia, nauczyciel, dyrektor Gimnazjum w Budziszowie Wielkim.

radcy zawodowego z bogatym zapleczem informacyjno-metodycznym i pełnym wsparciem dla młodzieży w zdobywaniu umiejętności i wiedzy optymalnego planowania swojego rozwoju zawodowego.

SZOK-owe KORZYŚCI W SKALI MAKRO...

Alvin Toffler napisał w „Trzeciej Fali”: *Huraganowy napór przyspieszenia zostawi za sobą powalone i powyrywane z korzeniami drzewa. Trzeba działać! Zanim jednak nastąpi działanie, trzeba najpierw dokładnie zrozumieć, na czym polega proces przyspieszenia, jak wdziera się ono w życie osobiste, jak wpływa na zachowanie się człowieka i jak zmienia jakość jego życia. Innymi słowy, trzeba oswoić się z pojęciem przejściowości wszystkiego, co nas otacza.*

Współczesne poradnictwo zawodowe odpowiadając na to wyzwanie twierdzi, iż należy nauczyć się elastycznie reagować na zmienność i przyspieszający świat – każdy z nas powinien osiąść umiejętności indywidualnego planowania swojej ścieżki życiowej, swojego rozwoju zawodowego.

Nie da się dzisiaj efektywnie i skutecznie funkcjonować na rynku pracy bez całego pakietu wiedzy, umiejętności i kompetencji związanych z aktywnym planowaniem rozwoju zawodowego. Systemowo wdrożone w skali całego kraju poradnictwo zawodowe w istotny sposób ma wpływ na potencjał rozwojowy wszystkich jego obywateli. Umożliwia ono nauczenie każdego człowieka w trakcie standardowego procesu edukacji umiejętności optymalnego planowania swojego rozwoju zawodowego. Każdy człowiek jest w stanie nauczyć się tak planować swój rozwój zawodowy, aby był on zgodny z jego osobistym potencjałem i potrzebami rynku pracy. Jako efekt tych oddziaływań otrzymamy „elastyczne zasoby ludzkie”, które same potrafią ewoluować i dopasowywać swoje kompetencje i swoją edukację do potrzeb rynku pracy!

MULTIMEDIALNY PROGRAM KOMPUTEROWY „e-SzOK”

Bardzo ważnym elementem wyposażenia SzOK-u jest specjalistyczne oprogramowanie komputerowe.

Program „e-SzOK” jest aktualnie zdecydowanie najlepszy na rynku dla szkolnego doradcy zawodowego. **Multimedialny program komputerowy „e-SzOK” to szkolny system informacji zawodowej – specjalistyczny program wspierający poradnictwo zawodowe i edukację dla rynku pracy.**

Cechy programu:

- Ogromna ilość zawartej w programie informacji (opisy zawodów, uczelni wyższych, informacje prawne itd.) – ponad 4.000 stron wydruków!!
- Duże przyspieszenie procesu „poznawania” ucznia (autotesty w wersji komputerowej)
- Możliwości wielowymiarowego analizowania „świata zawodów”
- Wzbudzenie aktywności, autorefleksji oraz zwiększenie obszarów analizowanych zmiennych u uczniów (w aspekcie informacji zawodowej)
- Intuicyjny interfejs użytkownika (duża łatwość obsługi)
- Funkcja informacyjno-edukacyjna (m.in. moduły: „Poradnik prawny” oraz „Czy znasz świat zawodów?”)

Moduły programu:

- *Testy* – moduł ten stanowi zestaw 6 autotestów psychologicznych do samobadania. Są to metody zaprojektowane do samooceny i samodzielnego wykonania na

komputerze. Po wykonaniu testu przez użytkownika na ekranie wyświetlany jest opis uzyskanych wyników.

- *Informacja zawodowa* – Klasyfikacja Zawodów i Specjalności, ponad 500 syntetycznych opisów zawodów – informacje statystyczne z rynku pracy, zawody z przyszłością.
- *Bank Metod* – moduł zawierający zestaw scenariuszy do pracy indywidualnej i grupowej z uczniami.
- *Czy znasz świat zawodów?* – gra-test, polegająca z jednej strony na poznaniu świata zawodów, zaś z drugiej na sprawdzeniu znajomości cech zawodów.
- *Mini-bilans kompetencji* – autotest dający możliwość analizy posiadanych kompetencji, a następnie okazję zaplanowania indywidualnej ścieżki rozwoju kompetencji.
- *Poradnik prawny* – bogaty zbiór informacji, przepisów prawnych i definicji dotyczących rynku pracy. Linki do specjalistycznych serwisów w Internecie (m.in. oferty pracy)

Tak zaprojektowany program zapewnia w SzOK:

- jednolitą, nowoczesną metodologię wspierania ucznia,
- ujednoczenie standardów wykonania usługi w szkole dla uczniów,
- wsparcie procesu diagnozy ucznia (autotesty),
- szybki dostęp do zasobów informacji zawodowej zarówno dla doradcy jak i dla ucznia,
- zwiększenie wydajności i efektywności pracy szkolnego doradcy zawodowego.

Propozycje usług podstawowych oferowanych dla uczniów

Stopniowo i w miarę możliwości do naszych zajęć SzOK włączamy następujące elementy usług nowoczesnego poradnictwa zawodowego:

1. **Rozwijanie umiejętności:**
  - planowania własnej ścieżki edukacyjnej,
  - planowania własnego rozwoju zawodowego,
  - poszukiwania pracy,
  - przygotowywania: odpowiedzi na oferty, CV, podania o pracę, itd.
2. **Wsparcie dla uczniów planujących rozpoczęcie działalności gospodarczej**
3. **Udostępnianie zgromadzonych zasobów informacji edukacyjno-zawodowej m.in.:**
  - multimedialne programy komputerowe,
  - ulotki i broszury,
  - książki i informatory,
  - czasopisma,
  - programy komputerowe na CD-ROM,
  - kasety video.
4. **Udostępnianie informacji istniejącej w sieci Internet:**
  - dotyczących pracy (szukanie ofert pracy, udostępnianie informacji z zakresu prawa pracy, poradnictwa zawodowego, podnoszenia kwalifikacji, wyszukiwanie ofert telepracy),

- edukacyjnej (szkoły, kursy, edukacja przez Internet),
  - dla osób prowadzących działalność gospodarczą.
5. **Pracę indywidualną z uczniem (poradnictwo indywidualne).**
  6. **Organizowanie zajęć grupowych (poradnictwo grupowe).**
  7. **Prowadzenie zajęć w konwencji lekcyjnej według dostarczonych scenariuszy.**
  8. **Wprowadzenie tematyki SzOK na spotkania rady pedagogicznej szkoły.**
  9. **Nawiązanie kontaktu z urzędem pracy (Klubami Pracy, Centrami Informacji i Planowania Kariery Zawodowej) i Biurami Karier na wyższych uczelniach.**

Propozycje usług dodatkowych oferowanych dla uczniów

Kolejnymi tworzonymi przy współudziale uczniów i rodziców zajęciami w SZOK są:

1. Prowadzenie tablicy ogłoszeń „Dam pracę – szukam pracy”.
2. Gromadzenie własnej bazy informacyjnej o zawodach (informatory, teczki zawodów, ulotki o zawodach, baza multimedialna, literatura na temat rynku pracy i doradztwa zawodowego).
3. Tworzenie tablic z przykładowymi przebiegami ścieżek (graficznie opracowane prawdziwe lub fikcyjne życiorysy absolwentów szkoły).
4. Gromadzenie informacji o lokalnym rynku pracy.
5. Organizowanie spotkań z pracodawcami, przedstawicielami agencji pośrednictwa pracy, przedstawicielami regionalnych ośrodków przedsiębiorczości.
6. Uczestnictwo w targach pracy.
7. Zorganizowanie targów pracy w szkole lub w innej formie prezentacja lokalnego rynku pracy.

Cele prowadzenia Szkolnego Ośrodka Kariery

Cele związane z kształtowaniem postaw i zachowań:

- przygotowanie do aktywnego kształtowania swojej drogi zawodowej,
- kształcenie umiejętności rozpoznawania zasobów osobistych i wykorzystywanie ich w kształtowaniu swojej drogi zawodowej,
- kształcenie umiejętności planowanie przyszłości i konsekwentnego dążenia do realizacji celu
- kształcenie umiejętności prezentowania swojej wiedzy i umiejętności,
- kreowanie postaw aktywnych, przezwyciężania bierności, radzenia sobie w sytuacjach trudnych i stresowych.

Cele związane z kształceniem umiejętności:

- planowania przyszłości zawodowej,
- organizowania działań swoich i zespołu, pracy w grupie,
- przygotowania dokumentów związanych z pracą,
- poszukiwania pracy
- prezentowania się na rynku pracy,
- nawiązywania kontaktów: rozmowy telefoniczne, listy, kontakty przez Internet,
- przeprowadzania negocjacji.

Cele związane z wiedzą:

- poznanie zasad prowadzenia korespondencji,

- poznanie zasad obowiązujących w kompletowaniu dokumentacji związanej z pracą,
- poznanie podstaw prawa pracy,
- poznanie reguł i trendów rządzących rynkiem pracy.

Przykładowe zajęcia lekcyjne:

1. Zajęcia wstępne: budowanie zespołu pracującego w SzOKu
2. Kim jestem, do czego dążę: określanie predyspozycji, zainteresowań, umiejętności, analiza mocnych i słabych stron własnej osoby, praca z Planerem Kariery, praca z "Piramidą kariery".
3. Kim będę: analiza rynku pracy: drogi kształcenia zawodowego, drogi kariery zawodowej, zawody.
4. Skąd czerpać informacje o rynku pracy – wizyta w Gminnym Centrum Informacji, urządzie pracy, analiza ogłoszeń o pracę, kontakty z agencjami pośrednictwa pracy.
5. Oczekiwania pracodawców wobec pracowników, zawody przyszłości.
6. Analiza lokalnego rynku pracy, co zrobić, gdy wokół nie ma w ogóle pracy.
7. Przygotowanie dokumentacji związanej z poszukiwaniem pracy.
8. Przygotowanie do rozmów z pracodawcą, jak szukać kontaktów, zasady prowadzenia korespondencji.
9. Zasady zawierania umów o pracę.
10. Prawa pracownika.
11. Stres – twój przyjaciel – jak sobie radzić w trudnych sytuacjach.

Działania w ramach pracy z uczniami:

- rozwój samowiedzy,
- autodiagnoza preferencji i zainteresowań zawodowych w odniesieniu do specyfiki realizowanego profilu zawodowego,
- poznawanie świata zawodów,
- analiza potrzeb rynku pracy i możliwości zatrudnienia na lokalnym i krajowym rynku pracy,
- indywidualna praca z uczniami, którzy mogą mieć problemy z wyborem szkoły i zawodu,
- udzielanie informacji edukacyjnej i zawodowej,
- pomoc w planowaniu rozwoju zawodowego,
- konfrontowanie samooceny uczniów z wymaganiami szkół i zawodów,
- pomoc w nabywaniu kwalifikacji zawodowych (wybór odpowiedniej specjalności, opanowanie umiejętności pracowniczych, praktyki zawodowe w zakładach pracy, zdobywanie certyfikatów zawodowych),
- pomoc w poszerzaniu wiedzy ogólnej i budowaniu kolejnych etapów rozwoju edukacyjno-zawodowego,
- przedstawienie możliwości nabywania kwalifikacji zawodowych w trakcie nauki w szkole,
- określenie zgodności predyspozycji uczniów z realizowanym kierunkiem kształcenia,
- wskazywanie możliwości uzyskania kwalifikacji zawodowych w systemie pozaoświatowym,

- poruszanie się na rynku pracy /poszukiwanie i utrzymywanie pracy oraz radzenie sobie w sytuacjach trudnych: poszukiwanie pierwszej pracy, bezrobocie, mobilność zawodowa, ograniczenia zdrowotne,
- przygotowanie do samodzielności w trudnych sytuacjach życiowych: egzamin, poszukiwanie pracy, podjęcie roli pracownika, zmiana zawodu, adaptacja do nowych warunków, bezrobocie,
- udzielanie informacji dotyczącej wpływu rynku pracy na planowanie kariery obejmujące: zapotrzebowanie na pracowników w różnych branżach w ostatnich latach, cechy dobrego pracownika oczekiwane przez pracodawców,
- kształtowanie umiejętności świadomego wyboru i poszukiwania pracy,
- kształtowanie umiejętności planowania dalszego rozwoju edukacyjno-zawodowego i kontynuacji nauki w szkołach wyższych, szkołach policealnych lub w systemie kształcenia ustawicznego.

Działania w ramach pracy z rodzicami:

- prezentację założeń pracy informacyjno-doradczej szkoły na rzecz uczniów,
- zajęcia psychoedukacyjne służące wspomaganie rodziców w procesie podejmowania decyzji edukacyjnych i zawodowych przez ich dzieci,
- włączanie rodziców, jako przedstawicieli różnych zawodów, do działań informacyjnych szkoły,
- przedstawienie aktualnej i pełnej oferty edukacyjnej szkolnictwa na różnych jego poziomach (ponadgimnazjalnego, wyższego),
- indywidualną pracę z rodzicami uczniów, którzy mają problemy: zdrowotne, emocjonalne, decyzyjne, intelektualne, rodzinne itp.
- gromadzenie, systematyczną aktualizację i udostępnianie informacji edukacyjno-zawodowej,
- przedstawienie możliwości zatrudnienia na lokalnym rynku pracy.

Działania w ramach pracy z nauczycielami (Radą Pedagogiczną):

- utworzenie i zapewnienie ciągłości działania wewnątrzszkolnego systemu doradztwa zgodnie ze statutem szkoły,
- określenie priorytetów dotyczących orientacji i informacji zawodowej w ramach programu wychowawczego szkoły na każdy rok nauki,
- określenie priorytetów dotyczących gromadzenia informacji i prowadzenia poradnictwa zawodowego w placówce,
- realizację działań z zakresu przygotowania uczniów do wyboru drogi zawodowej i roli pracownika, zawartych w programie wychowawczym szkoły,
- identyfikację potrzeb i dostosowanie oferty edukacyjnej placówki do zmian na rynku pracy.

Korzystając z możliwości pozyskania dodatkowych środków z EFS, opracowaliśmy wniosek o wsparcie finansowe naszych działań w ramach projektu „Szkoła Marzeń”, poszerzając ofertę działalności SzOK o dodatkowe elementy. W ramach drugiego priorytetu projektu: „Umożliwienie uczniom zdobywania dodatkowej wiedzy i umiejętności w kontekście wyboru dalszej ścieżki edukacyjnej i zawodowej”, zaproponowaliśmy następujące działanie:

„Tworzenie własnych miejsc pracy na bazie szkolnej pracowni plastycznej”

Cel działania:

Wskazanie uczniom możliwości samozatrudnienia i alternatywnych źródeł dochodu przy wykorzystaniu osobistych predyspozycji, preferencji zawodowych, zainteresowań, posiadanej wiedzy i umiejętności.

Opis działania:

Zadaniem działania jest nauczenie i przekazanie wiedzy dotyczącej uruchomienia i prowadzenia małej firmy rękodzielniczej przez stworzenie warunków rozwoju potencjału, talentów i zainteresowań twórczych uczniów w pracowni plastycznej jako warsztatu pracy, gdzie uczniowie tworzą produkt handlowy odpowiadający potrzebom lokalnego rynku.

Równolegle do powyższych działań otworzyliśmy punkt konsultacyjno-doradczy w naszym SzOK-u, gdzie uczniowie poznają sposoby zakładania firmy, przygotowania biznesplanu, prowadzenia dokumentacji, prostej księgowości, podstaw marketingu i reklamy własnych wyrobów. Poszukują rynków zbytu i nabywają umiejętności kontaktów z klientem. W perspektywie działanie to ma doprowadzić do utworzenia centrum zarządzania jednoosobowej firmy rękodzielniczej.

Szkolny Ośrodek Kariery w założeniach ogólnych to miejsce, gdzie uczniowie zdobywają wiedzę o sobie, umiejętność odnalezienia swojego miejsca w życiu zawodowym, poznają zasady rządzące rynkiem pracy, uzyskują informacje o lokalnym rynku pracy, poznają podstawy prawa pracy.